

tiones incusserant, & ingesserant. Ceterum ex incisus Papauerum capitibus opus, siue succus manat, qui in Opium uocatum addensatur, ut scite docuit Dioscorides. Et quanius Opium quarto excessu frigidum statuatur; tamen si ex sapore, & effectu rerum temperamenta, & qualitates cognoscuntur, opium nostri usus (quantum equidem deprehendere potui) non modo gustu amarum percipitur; sed etiam acre, adeo ut paululum in ore detentum linguam, & palatum exulceret. Vnde haud dubie colligi posse putauerim, calidissimas illi inesse qualitates. Cuius rei fidem augere potest, quæ ex eo prodit odoris grauitas. Veruntamen ne impudentis, atque arrogantis nomen subeam, quod in hoc omnium ferè medicorum sententiam destruere uelim, eorum iudicio rem hanc æstimandam relinquam, qui ante nos opij tum qualitates, tum facultates diligentissime expendunt. Sed forte ea acris, amaraq; facultas in opium facile inuehitur ex glaucij adulteratione, quod illi sæpius admiscunt, ut Dioscorides adnotauit. Illudq; argumento esse potest, quod aqua colliquatum croceum colorem reddat. Adde quod opium, quod hodie ad nos conuehitur, non est illud uerum & legitimum è lacryma, quæ ex inciso papaueris capite exierit, concretum, sed potius hoc è foliorum, & capitum contritorum succo confectum est: idq; meconium uocatum erit, opio longè deterius. Papauerum uires memorie prodidit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Papauer alterum Rhœas nuncupatur, quod scilicet celeriter flos eius defluat. Alterum domesticum, quandoquidem colitur. Quin & alteræ duæ sunt præter has species syluestris papaueris: alterum uelut incidentem calycem sustinens: alterum longiorem quàm illud calycem obtinens, totum autem procerius, ac squalidius. Ab hoc succus defluit, atq; hinc est, quod hanc speciem quidam Rhœada nominent. Porro omnium facultas refrigeratoria est. Ceterum satui semen, quod & thylacite cognominant, mediocriter somnum conciliat, iusu candidum: proinde pani ipsum inspergunt, ac melle maceratum edunt. At eius, quod primo loco recensuimus, cuius florem celeriter decidere posuimus, ualidius semen refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxie solo uti possit, sicut satiuo siue domestico melli admiscens. Admodum uerò, si ita sumptum sit, somnum conciliat. Ceterum pusillum eius inspergunt ijs, qui ex melle conficiuntur bellarijs, atque placentis, panibusq;. Porro tertio loco dicti semen atrum etiam medicamentosum est, admodum refrigerans. At quod quarto loco positum est, omnium est medicatissimum, tum in semine, tum in calyculis, tum in folijs, tum in succo. Valide enim refrigerat, ad stuporem usque, & mortem perducens. quare medici quò probè eo utantur medicamentis miscentes, frigiditatis uehementiam retundunt. Est enim ex quarto, & ultimo refrigerantium ordine. Porro quo pacto maxime ex methode misionem facere oporteat, non est præsentis tractationis proprium. Et lib. ii. de compositione medicamentorum secundum locos, de dolore capitis agens citra manifestas causas oborto, ita de opio differit. Rarò, inquit, cogimur pharmacis ex opio uti, cum uidelicet præ doloris uehementia homo de uita periclitatur. Quanquam & tunc solidæ partes ex eius usu offendantur, adeo ut post hæc correctione opus habeant. Sic & ex opio collyria multis detrimento fuerunt, adeo ut debilem oculum reddiderint, & uisus hebetudinem, amblyopiam Græcis appellatam, induxerint: uelut etiam auditus grauitatem inducunt quæcunque ad uehementem aurium dolorem ex papaueris succo sunt composita. Idem Galenus lib. iii. eiusdem tractatus, de aurium inflammationibus agens, sic inquit. Pharmacæ ex papaueris succo omnia sensum stupefaciunt: & ob id sanè necessario cogimur ipsis uti ubi nullum aliud mitigatiuum opem tulit. hæc Galenus. Ex quibus sanè omnibus admoniti esse debent medici, ne temerè, aut inconsultè ad usum opij se conferant. Sed ratio, qua id corrigendum, administrandumq; sit, ex ipso Galeno colligi potest, libro viii. de compositione pharmacorum secundum locos, ubi ita scriptum reliquit. Calefacientia miscentur, quæ refrigerantium stupefactionem deducere possunt, cum illa ipsa per se tardi transitus existant. Hæc igitur ubi quis inaudierit, quantitatem consideret simplicium pharmacorum, quæ in compositiones miscentur. Ex hac enim sciet num magis, an minus efficere possit compositum pharmacum, ea quæ promittit. Si nanque refrigerantia plura apparuerint, sensum affectorum magis obtundit. & quantum caloris in ipsa particula fuerit, etiam hunc extinguit. Vbi uerò calefacientia fuerint aucta, minus quidem hæc efficiet ipsum pharmacum, innocentiùs autem reddetur. Nosse enim oportet, corpora uiuentium mortificationi simile quippiam perpeti ab omnium ex opio, hyoscyamo, & mandragora compositorum pharmacorum usu: nimirum causas dolorem insensibilibus factis, & multi sanè qui assidue talia accipiunt, ad immedicabilem frigiditatem particulas perducunt. Papauer erraticum sic Latinis, μηκων ποτας Græcis appellatur: Italis, Papauero saluatico: Germanis, Klapper rosen: Hispanis, Amapolia & Papoulla: Galilis, Coquelourdeis. Papauer uerò satiuum Latine dictum, μηκων ημερος Græcè uocatur: Arabicè, Thaxthax, seu Chaschas: Italicè, Papauero domestico: Germanicè, Magsomen: Hispanicè, Dormidera: Gallicè, Pauot. Quod deniq; Græci οπιον, & μηκωνιον, Latini item Opium & Meconium dicunt: Mauritanii, Afium: Itali, Opio.

Papaueris luc
ci, siue Opij
facultas.

Papaueru ui-
res ex Gal.

Papaueris
collyria

Papaueris
collyria

Papaueris
collyria
ex Gal.

Nomina.

Nomina.

50 ΜΗΚΩΝ ΚΕΡΑΤΙΤΗΣ. PAPAVER CORNICVLATVM. CAP. LXI.

PAPAVER ceratites, id est, corniculatum, folia habet candida, hirsuta, verbasco similia, in ambitu syluestris papaueris more serrata: caule non dissimili: flore pallido: calyculo sceni græci, in corniculorum modum inflexo, vnde nomen mutuatur: semine papaueris, pusillo, nigroque: radice per summa cespitem, nigra, crassa. nascitur in maritimis, & asperis. Radici ea vis inest, vt in aqua decocta ad dimidias coxendicum, & iecinoris affectus potu sanet. prodest his, qui crassa quædam, & araneosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa potu. Crustas emarginant, illita ex oleo folia floresque: argema ac nubeculas iumentorum, perunctas abstergunt. Sunt qui glaucium hoc papaueris genere facitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione.

ΜΗΚΩΝ

PAP. CORNICVLATVM.

Μηκων ἀφροδης. PAPA. SPVMEVM. CAP. LXII.

Papaueris corniculati consideratio.

Papauer spumeum.

Plinij lapsus.

Papaueris corniculati uires ex Gal.

Nomina.

Hypecoi consideratio.

ALIVD Papaueris genus aphrodes, id est, spumeu vocatur, ab alijs heracleum, caule dodrantali: folijs admodum paruis, radice similibus: fructu inter ea candido. nam herbula alba est, & spumea tota: radice in summo cespite. Legitur æstate semen, cum integre adoleuit, deciditque exiccatum. Datum acetabuli inensura in aqua malsa, vomitione expurgat. priuatim huiusmodi purgatio, comitialibus prodest.

PAPAVER corniculatum in maritimis nostris Senensibus Crassetano, & Orbetellano agro, & circa Herculis portum Argentario promontorio, itemq; in Adriatici maris litore non longè à Timauo fonte, & Tergesto saxoso litoris tractu, ubi sæpius ipsum legimus, frequentissimum prouenit: quanquam etiam in alijs Italiæ locis nascitur, sed quod potissimum in hortis, & uiridarijs ad publicum omnium commodum, & spectaculum fuerit satum. Huius meminit Theophrastus lib. IX. cap. XIII. de plantarum historia, sic inquit. Papaueris quoque syluestris genera plura notantur: quoddam enim corniculare appellatum: quoddam autem nigrum est, folio constans uerbasci nigri, sed minus nigro: cauli altitudo cubitalis: radix breuis, per summamq; cespitem: fructus inflexi, ut cornicula figurantur. Legitur circa messes. Alium purgare potest: folium albuginem ouibus auferit. nascitur iuxta mare, saxosis locis. hæc ille. Credidere nonnulli Glaucium, quod Mauritanis memithe uocatur, fieri e corniculati Papaueris succo. Verum ij (ut Dioscorides est author) procul dubio decipiuntur. Ceterum Papauer spumeum, quod aliqui heracleum uocant, nondum mihi compertum est, neque etiam hætenus aliquem reperi, qui illud legitimum ostenderet.

Quo fit, ut ipsum quoq; inter tot alias nobis incognitas plantas relinquere malim, quam aliquod incertum proferre, ut quidam faciunt. Veruntamen non mihi uidetur silentio prætereundus fatalis ferè Plinij lapsus, in Papaueris spumei mentione lib. XX. cap. XIX. Quippe qui huius papaueris folia speciem passerum auium representare tradiderit, deceptus nimirum duplici eiusdem nominis Græci significatione. Σποβίον enim Græcis non modò passerem auiculam significat; sed & plantam eam, quam Latini radiculam, siue lanariam herbam appellant: cui quidem Dioscorides, non autem auiculis, quas passeris Latini dicunt, Papaueris spumei folia similia reddidit. Quemadmodum & Theophrastus, qui de eo loco citato ita scriptum reliquit. Papauer heraction nuncupatum folio constat struthij, hoc est radice, qua linteis candorem conciliant: radice candida, in summa terræ eunte: fructu albo. Huius radix purgare superius nata est. Non desunt, qui contra comitiales ea utuntur in uino mulso. hæc Theophrastus. Papaueris corniculati meminit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, de eius uiribus in hunc modum differens. Papauer corniculatum nominatum quidem est à semine leuem inuersionem habente, ueluti & scœnum græcum, ut bouis cornu uideatur esse simile. Vocatur porrò à quibusdam paraliū, quandoquidem ut plurimum iuxta mare nascitur. Vim habet incidendi, & abstergendi. Itaque radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, hepaticos affectus adiuuat. Porrò folia, & flores sordida admodum, & maligna ulcera inuuant. Sed ab his abstinere oportet, ulceribus iam expurgatis: adeò enim abstergere ualent, ut & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc uirium robore non sordem duntaxat, sed & crustam ulceribus detrahit. Papauer uerò Herculeum, quod & aphrodes, hoc est, spumeu uocatur, eo quòd totum sit candidum, & spumosum, exile est. Semen habet pituitam expurgans. Μηκων λεγαίτης id Græcis uocatur, quod Latinis Papauer corniculatum: Arabibus, Almacharam: Italis, Papauero cornuto: Germanis, Gelbolmagen, Moen, & Beelmagsamen: Hispanis, Dormidera marina: Gallis, Pauot ocornu. Id uerò μηκων ἀφροδης Græcè dicitur, quod Latine Papauer spumeum: Arabicè, Dabre, & Zebeolij: Italicè, Papauero spumeo.

Υπεκων. HYPECOVM.

CAP. LXIII.

HYPECOON, aliqui hypopheon uocant. nascitur in fegetibus, aruisque, folijs rutæ, exilibus ramis. Natura eadem, quæ papaueris succo.

HYPECOVM ijs facile sese offeret, qui inter segetes, & legumina ipsam perquirere non grauabuntur. Hoc pro syluestri ruta olim Petrus Spexalancia Clesij uallis Ananiæ oppiduli pharmacopola compater meus, mihi ostendere solebat. Quandoquidem id prouenit in aruis, folijs rutæ paulò maioribus: caulibus exiguis, mollibus, hirsutis: in quibus sunt flores, qui in luteum pallefcunt, etsi prope calycem purpurei spectentur. in horum medio flocculus erum-pit colore aurū æmulans, uisu iucundus. Floribus succedunt capitula, tenui inuolucro contexta: in quibus semen clauditur

HYPECOVM.

ditur nigrum, asperum, pseudomelanthio proximum. Meminit huius Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, his paucis uerbis. Hypecoon, inquit, refrigerandi uim habet, ex tertio ferè refrigerantium ordine, adeò ut parum absit à papauere. Quod Græci ὑπεκκοῦν, Latini quoque Hypecoum uocant: Itali, Hipecoo.

Hypecoi uires ex Gal.

Nomina.

Ἑσνύαμος. HYOSCYAMVS, SIVE APOLLINARIS. CAP. LXIII.

10

20

30

HYOSCYAMVS.

40

50

HYOSCYAMVS frutex est caules emittens crassos: folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta: flores è latere caulis, ordine prodeunt, tanquam puniceorum cytini, scutulis septi seminum plenis, ut papaueris. Tres eius differentia. Vna semine nigro, floribus penè purpureis, smilacis folijs, cytinis præduris & spinosis. Alterius semen subflauum ut irionis. flores lutei, folia & filiquæ simpliciores. ambo insaniam gignunt, & soporem: ideo in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod mitissimum esset, medici receperunt: pingue, lanuginosum, molle, candidi floris seminisq; in maritimis rudibusq; nascens. cuius occasio si non adsit, rufum usurpari oportet. niger, ut deterrimus, improbatur.

Recenti semine, caulibus, folijsq; tuis succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usque prorogatur: nam facilè corruptionem sentit. Extrahitur etiam ex sicco semine separatim in aqua calida tuso, & expresso. Liquamentum autem succo lacteo præstantius est, & magis dolores finit. Contusa herba recés, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod à sicco semine exemptum est, collyrijs, quæ doloris sensum auferunt, commodissimè inferi solent. contra acutas, calidasq; fluxiones, dolores aurium, atque vuluæ mala profunt: cū farina autem, aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq; partium inflammationes placant. Semen eadem præbet: tussi, destillationibus, oculorum fluxioni, & doloribus efficax: contra mensium abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum papaueris semine, & aqua mulsâ bibitur: podagris subuenit: testibus inflatis, mammisq; tumentibus à partu, tritum ex uino illinitur. Alijs quoque cataplasmatibus, quæ doloris leuamentum præstant, admisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta utilissimè imponuntur. recentia ad mitigandos omne genus dolores oblinuntur: cum uino terna, quaternave pota sanant algidas febres, quas epialos uocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem insaniam gignunt. idem efficere tradunt, si colo vlcus sentiente, infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

ET SI tria Dioscoridi Hyoscyami tradantur genera; id tamen solum mihi uidere licuit, quod aureum florem profert, & semen in uasculis subflauum potius, quàm nigrum: nam reliqua, quamquam diligenter inquisiuerim, qui mihi ostenderet, hætenus reperi neminem. Hyoscyami meminit Scribonius Largus, inueniens. Altercum, quod Græcis hyoscyamus uocatur, qui bibent, capitis grauitate, & uenarum distentione laborant, mentesq; abalienantur cum quadam uerborum altercatione: unde & nomen

Hyoscyami consider.

Y nomen

nomen apud Latinos. Hoc idem equidem testari possum, quod uiderim in Ananiæ uallis montibus pueros, qui Hyoscyami semen comederant, adeo desipientes factos, ut parentes, & uicini eos crederent à cacodemonibus uexatos esse. Hinc est, quod eius regionis incolæ Hyoscyamum uulgari sermone appellant Disturbio, ut quod mentem maxime turbet. Aues, quæ huius herbe semen ederint, præcipue quæ in gallinaceo habentur genere, non multo post tempore pereunt quemadmodum & pisces. Hyoscyamus uidetur Græcis dicta, quasi faba suilla: propterea quod (ut Helianus inquit) huius herbe pastu resoluantur, & conuellantur apri. Sed remedium nouere, aquas enim statim adeunt, & caneros uenantur, atque ita protinus saluti restituuntur. Hyoscyami uires recensuit Galenus lib. viii. simplicium medicamentorum, his uerbis. Hyoscyamus, cui semen atrium est, insaniam, ac soporem affert. Huic autem is, cui semen mediocriter flauum est, propinquam facultatem obtinet. Verum utriusque fugiendi sunt, ut inutiles, & ueneni seu deleterij. Ceterum cuius semen, ac flos candidus est, ad sanationes uel maxime idoneus est, ex tertio quodammodo ordine refrigerantium. Porro flos eius quidem, cui semen est nigrum, mediocriter purpureus est: eius uero, cui est subflauum, leuiter mali colorem refert. hæc Galenus. Ceterum, ut ad hyoscyami historiam nostra reuertatur oratio, mihi quidem non uidetur præmittenda suspicio, quæ est, quod in huius capitis initio, ubi de floribus fit mentio, mendum aliquod subsit. Ea nanque inibi floribus tribuuntur, quæ siliquis legitime debentur. Etenim siliquæ sunt, quæ seutulis conteguntur, atque semen intus continent, non autem flores. Auget hanc nobis suspicionem Serapio: quippe qui illud de fructibus Hyoscyami Dioscoridi acceptum refert, quod hic de floribus scriptum legitur. Quare non temere, meo iudicio, conijcere possumus, hunc locum in Dioscoride deprauatum aut mutilatum esse. Planta, quæ Græcis ὕσσανθος, Latinis appellatur Hyoscyamus, Apollinaris herba, Altercum: Arabibus, Bengi: Italis, Iusquiamo: Germanis, Bilsomen, & Bilsen: Hispanis, Velenbo: Gallis, Iusquiamæ, & Hænebane.

Hyoscyami
uires ex Gal.

Nomina.

ΨΥΛΛΙΟΝ.

PSYLLIVM.

CAP. LXV.

Psyllij confederatio.

Psyllij uires ex Mesue.

PSYLLION folijs est coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus. sarmentosa scæni modo in totum herbula, ramis dodrantalibus: coma à medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis: in his semine duro, nigro, pulicum simili, unde & nomen. in aruis, & incultis nascitur. Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendum conueniens: articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, luxatis, illitum auxiliatur: imponitur in dolore capitis, cum rosaceo, aqua, aut aceto: enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto medetur. Teritur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur: siquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum calorem reprimat. contra ignes sacros efficax est. Fama est, si uirens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Cum adipe tufum sordida ulcera, & quæ cacoethe uocantur, expurgat. Succus uermiculosis auribus, aut fluxione laborantibus, ex melle prodest.

PSYLLIVM, quod & Pulicariam herbam nuncupant, ubiq; serè prouenit, sed in maritimis frequentius. Seplassæ semen reconduunt ad glutinosos liquores conficiendos, quibus in infirmandis inflammationibus, prohibendisq; calidis defluxionibus, & ad extinguendam sitim, leuigandamq; linguam, & faucium scabritiem, in ardentissimis febribus utuntur medici: quinetiam ad aluum emolliendam. Psyllij uires retulit Mesues inter ea medicamenta, quæ deiectoria ui pollent, ubi hæc ad sensum saltem habet. Psyllium de his est, quæ temperamentum immutant, & quæ emol-

liendo aluum citant. Huius seminis tria habentur genera, candidans, subflauum, & ad purpuram uergens. Præstantius perfecte maturum, ponderosum, & quod in aquam demissum statim inum petit. Contrarijs constat cum uiribus, tum substantijs: ea siquidem, quæ in medulla continetur, calida est, & sicca ordine quarto, admodum acris, incidens, exulcerans, septice, & deleteriæ facultatis. Quæ uero in cortice residet, teste Ruso, infrigidat, humectatq; tertio excessu. Infunditur psyllij semen in aqua fontana frigida, agiturq; rudicula tandiu, quousque aqua lentorem contrahat, percolaturq; deinde à seminibus, & admiscetur oleo, aut syrupo uiolaceo. hoc enim modo psyllium potu aluum mirifice emollit, & deicit. Verum si frictum prius semen rosaceo admistum eodem modo agitur, tunc sumptum dysentericis remedio est, & cæteris alui fluoribus, præsertimq; ijs, qui deiectorio medicamento exuperante hausto superueniunt, sed præcipue acris, quale est scammonium. Ceterum maxime animaduertendum est, ne

Psyllij

Psyllij semen (id quod tamen detestantur recentiorum quidam) tusum in puluerem potandum exhibeatur. Quippe quod, attritum a medullari substantia, uentriculum, & intestina exulcerat: iecur, & sanguinem inflammat, & omnia deniq; uiscera laedit. Integri seminis dilutum eo modo, quo diximus, paratum bilem deicit: eaq; propter ardentissimis febribus, intolerabili siti, inflammatis ualde spiritibus, & faucium, & pectoris asperitatibus mirifice medetur. In aceto diu agitatum inflammatione, igni sacro, & herpete laborantibus auxiliatur, exterius illitum: priuatim prodest capite dolentibus fronti impositum, si tamen dolor a causa calida fuerit excitatus. Haec ex Mesue decerpimus.

Psyllij uires paucis perstrinxit Galenus libro viii. simplicium medicamentorum, sic inquitens. Psyllij semen admodum utile est, ex secundo refrigerantium ordine: in desiccando uero, & humectando medium quodammodo est, et symmetrum. Herba ψύλλιον Græcè, Psyllium item Latine dicitur: Arabicè, Bazara cbathona, seu Bezer cothume: Italicè, Psillio: Germanicè, Psyllen kraut: Hispanicè, Zargatona: Gallicè, Herbe à puces.

Psylliis uires ex Galeno. Nomina.

Στρυχὸς κηπιῶος. SOLANVM HORTENSE.

CAP. LXVI.

HORTENSE Solanum frutex est cibus idoneus, exilis, pusillus, multis concauis alis: folio nigro, maiore quàm ocimi, & latiore: fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit: herba innocentis gustus. Natura ei refrigerandi: quare folia vlceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, conuenienter cum polline polentæ illinuntur. ægilopia, capitisque dolores, trita & imposita per se sanant: æstuanti stomacho auxiliantur: parotidas cum sale detruta illitu discutunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum, atque ulcera quæ serpunt, cum cerussa, rosaceo, & argenti spuma: ad ægilopas cum pane: infantium adustioni, quam syriasin vocant, cum rosaceo perfusus proficit: in collyrijs, aquæ vel oui vicem exhibet, contra acutas fluxiones illitus: aurium dolori instillatus prodest. mensium abundantiam sistit in vellere subditus. Succus fuluo gallinarum cortalium fimo subactus, & linteo appositus, ægilopijs præsentaneo est remedio.

SOLANVM HORTENSE.

SOLANVM HALICACABVM.

30

40

50

Στρυχὸς ἁλικάκαβος. SOLANVM HALICACABVM.

CAP. LXVII.

EST ET aliud Solanum, quod peculiari nomine halicacabon, aut phyalida, id est vesicariam vocant, folijs antedicto similibus, verum latioribus: cuius caules, posteaquam adoleuerunt, prona terram spectant: folliculis orbiculatis, vesiculis similibus: in quibus semen continet fuluum, rotundum, læue, acinorum vix figura: quo coronarij vtuntur, corollis intexentes. Vim, vsumque hortensis

Y 2 solani

folani habet: verum cibus nequaquam expetitur. Regium morbum purgat, semine potu, & urinam pellit. Ex utraque herba succus extrahitur, qui siccatu in umbra reconditur, ad eadem valens.

SOLANVM SOMNIFERVM.

SOLATRVM SOMNIFERVM.

Στρίχου ύπνωτιχός. SOLANVM SOMNIFERVM.

CAP. LXVIII.

SOLANVM somniferum, aliqui etiam halicacabon appellant, fruticat multis ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, cotoneæque mali similibus plenis: flore grandi, rubro: fructu in folliculis crocato: radice grandi, subrubro cortice vestita. nascitur in faxis, non procul à mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, opiò mitiorem. Semen vehementer urinam cit. Corymbi duodecim hydropicis dantur: si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis, quæ doloris leuamentum præbent. decoctus in uino, si in ore contineatur, dentium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

Στρίχου μανιχός. SOLANVM FVRIOSVM.

CAP. LXIX.

SOLANVM manicon, aliqui perfon, alij thryon appellauere. Huic folium eruæ simile, maius aliquantò, satis acantho, quàm pæderota vocant, accedens: caules à radice proceros emittit decem aut duodecim, vlnæ altitudine adolecentes: caput in cacumine oliuæ figura, sed ut platani pilulæ hirsutius, uerum maius, latiusque: florem nigrum: postquam eo exiit, racemus exit rotundus, niger, denis aut duodenis acinis còstans, similibus hederæ corymbis, ut uuæ mollibus: radices firmatur candida, crassa, caua, cubitali. gignitur in montibus, vento perflatis, & plataneatis. Radix drachmæ unius pondere pota ex uino, facit species vanas, imaginationesque non iniucundas obuerfari: sed duplicatus hic modus, ad tres usque dies mentis alienationem affert: quadruplicatus interim. Remedio est aqua mulsa copiosius pota, & vomitione reiecta.

E' QUATVOR

QUATVOR Solani generibus, quæ hic à Dioscoride describuntur, csi in commentarijs, quos antea Italicò sermone conscripsi, me duo tantum genera nouisse prodiderim, hortense scilicet, & quod aliqui Halicacabum, alij Vesicariam uocant; hoc tamen anno tertium, quod Somniferum appellat, Pisis ad nos misit uir rei medicæ eruditione clarus Lucas Ghinus Forocorneliensis: idq; mihi planè omnibus notis legitimo respondere uidetur. Verùm quartum Solani genus, quod Manicum cognominant, hæcenus me non uidisse fateor. Cæterum errant, mea quidem sententia, qui eam plantam, quam herbariorum uulgus Solatrum maius nominat, Veneti uerò uulgò Herba

Solani generi consideratio.

HERBA BELLA DONNA.

bella donna, Solanum somnificum Dioscoridis esse existimant. Si quidem id fructum non profert in folliculis croceum, tamen eius bacca largius sumptæ interficiant, factò inexpugnabili somno, ut quandoque accidit pueris, qui discriminis ignari eas uæ uice deuorauerunt. Vnde quauis hæc plantæ uiribus conuenire possint; facie tamen inter se maximè distant. Horum sententiæ adstri- pulatus est Fuchsius medicus alioqui peritissimus, in suo magno de stirpium historia commentario. Sed cum in hoc se manifestè er- rasse deprehendisset, in suo postea paruo plantarum libro, hanc herbam in Mandragoras reposuit, eamq; Mandragoræ speciem uoluit esse, quam Dioscorides Morion uocari tradit, lapsus, ni fallor, de uno in alterum errorem. Mandragora siquidem nomi- ne Morion, folia fert mandragoræ mari similia, dodrantali lon- gitudine, terræ procumbentia, circa radicis summum. Id quod manifestum præbet indicium, hanc perpetuò caule uiduam esse, quemadmodum cætera mādragoræ genera. nam pediculi, quibus mandragoræ fructus sustentur, caules dici non possunt. Hinc itaq; fit, ut plantam hanc, quæ uulgò Bella donna uocatur, in nullo Mandragoræ genere legitime referendam putem: cum hæc folia emitat hortensi Solano maiora, palmi mensuram nunquam excedentia, minime candicantia, nec humi strata, sed in caulibus exeuntia, adnatis plurimis refertis, bicubitilibus, & ligni modo præduris. Quinimò crediderim ego, hanc esse Solani quintam spe- ciem, antiquis scriptoribus incomperatam. Nam, quantum equidè longa experientia comperi, uaria ac diuersa Solani reperiuntur genera. Somnifici, & manici Solani meminit Theophrastus lib. IX. cap. XII. de plantarum historia, sic inquit. Solano- rum genera duo. Alteram somnificum, radice rubra, sanguinis modo, sed candida cum siccescit: fructu cocco rubriore: folio thymalo simili, aut malo dulci, sed piloso, & parte ima magno. Huius corticem radicis tundentes admodum, & in uino meracu-

Fuch. error.

Solani histo- ria ex Theo- phasto.

lo madefacientes dant, atque ita dormire faciunt. Nasceitur in rupibus, & faucibus, atq; sepulchris. Alterum genus insanire facit. id alij Bryoron uocant, alij perisson. Constat radice candida, & longa ad cubitum, atq; caua. Dabi- tur eius radicis drachmæ pondus, si ut quis ludat, seq; puleberrimum putet, placuerit: at si magis insaniat uis, drach- mis duabus opus est: sin autem nunquam insaniam solui malueris, tres dabis: & quatuor, si interimendum sit. Habet folium erucæ proximum, maius tamen: caulem longitudine serè quatuor cubitorum: caput gethyi, sed maius, atque pilosius: nec fructui platani ab simile constat. Est & aliud Vesicariæ genus, quod hac tempestate scenas, atte- gias, tuguria, & pergulas inumbrat: quinetiam adium fenestras topiario opere contextit, & opacat. Constat hæc fo- lijs oblongis, per ambitum laciniatis: floribus candidis; è quibus uesicule prodeunt, in quibus semen includitur albū, pisti similitudine, in cuius medio ueluti humani cordis effigies uisitur, ob signata nigro colore. Nec sine ratione id à natura factum conijci potest, quod fortasse huiusce cordis nota nobis insinuet, hanc stirpem ad cordis affectus maxi- mè præstare. quemadmodum & in Echio herba contra uiperarum morsus celeberrima, semen uiperinis capitibus sta- mile procreauit. Refertur etiãnum inter Solani genera alia quædam planta STRAMONIA multis uoca-

Vesicariæ ge- nus aliud.

Stramonium.

ta, adeò Solano similis, ut nil aliud, quàm ipsum repræsentet, uerùm eius folia opium redolent. Flores, qui suauem lilij odorem spirant, gerit hæc albos, æmulos conuoluuli illius, qui compluribus rei herbariæ imperitis Ligustrum falso dicitur. Fructus ei circumquaq; spinosus, umbilicatusq; colore uiridi. Folia solanum quadantenus referunt, maiora tamen. Quo factum est, ut quidam existimauerint, hanc uiribus solano non dissimilibus præditam esse. So- lani singulis generibus uires reddidit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, ubi ita scriptum reliquit. Solanum esculentum, quod in hortis nascitur, notum est omnibus, utunturq; ad omnia ea, quæ refrigerari, & ad- stringi postulant: potest enim hæc duo ordine secundo. Cæterorum uerò non esculentorum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uæ tum figura, tum magnitudine ad similem: quo etiam ad coronas ua- tuntur. Alterum autem fruticosum, ὄπριον, hoc est, somnificum: & tertium est præter hæc, quod μακρον, id est, furiosum appellant. Halicacabum igitur in foliorum facultate hortensi solano simile est, fructum habens cien- dæ urine idoneum: proinde multis compositis facultatibus, quæ ad iecur, ad uesicam, & renes accommodantur, misceatur. Solani uerò somnifici cortex radicis, si cum uino bibatur, somnum accersit drachmæ pondere sumptus.

Solanorū vi- res ex Gal.

STRAMONIA.

Nomina.

Sed & ad cætera quoq; papaueris succo persimilis est: nisi quod
 consueque imbecillior est, ut ipse tertij habeatur ordinis refrigeran-
 tium, cum hic in quarto sit constitutus. Huius solani semen urinam
 cendi uim habet. Verum si plus duodecim corymbis hauseris, dea-
 mentiam furiamue adsciscet. Porro quod reliquum est ex dictis
 Solanis, ad medicationes, quæ intrò in corpus adhibentur, inutile
 est. Nam si quatuor eius drachmæ sumptæ fuerint, mortem infere-
 rent: si pauciores insaniam. Vna certè innoxie sumitur: cæte-
 rum nec ipsa utile quid obtinet. Verum si foris corpori emplastri
 modo illinatur, ulcera maligna, & depascentia curat. Sed ad
 talia radice cortex optimus est, desiccans secundo ordine iam cõ-
 pleto, & tertio incipiente: refrigerans uerò secundo incipiente.

Illud solani genus, quod Græcis Στυχνος κηπαιος, Latinis
 Solanum hortense nominatur: Arabibus, Hamethanaleb, Ha-
 meb alchabaich, siue Hanab althaleb: Italis, Solatro hortolano:
 Germanis, Nacht schadt: Hispanis, Yerua mora: Gallis, Mo-
 relle. Quod uerò Solanum Græcè ἀλικακάβος, & Φυσκα-
 λῖς, Latine Halicacabus, et Vesicaria appellatur: Arabicè, Ke-
 lengi, Alkekengi, siue Kekenege: Italicè, Halicacabo: Ger-
 manicè, Luden lirsen: Hispanicè, Bexiga de perro: Gallicè, Be-
 guenaudes. Quod deinde Græcis Στυχνος ὑπνωτικὸς, Lati-
 nis Solanum somniferum dicitur: Italis, Solatro somnifero. Quod
 denique Græcè Στυχνος μανικὸς, Latine Solanum furiosum uo-
 catur: Italicè, Solatro furioso.

Δορυχνιον. DORYCNIUM.
 CAP. LXX.

DORYCNION Crateuas halicacabon, aut caleam
 vocat. frutex oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in
 petris non procul à mari, ramis cubito minoribus: folijs
 oleæ similibus colore, minusculis, firmioribus, præter modum scabris: flore candido: filiquis in
 cacumine, ceu ciceris, densis, rotundis: quinis intus aut senis feminibus, exigui erui magnitudine,
 læuibus, firmis, versicoloribus. radix ad digiti crassitudinem, & cubiti longitudinem adolefcit. Id
 somniferum esse constat. Copiosius hauustum mortem adfert. Nec desuere qui dicerent, semen in a-
 matoria expeti.

Dorycnii cõ-
sideratio.

DORYCNIUM, Crateuæ testimonio, inter saxa in maritimis nascitur, folijs cum forma, tum etiam colore
 oliuæ proximis. Verum mihi hæcenus non contigit ipsum inuenire, aut inuentum uidere: quanuis in eo quoq; inquiren-
 do multum laboris insumpserim. Ceterum hallucinantur, meo quidem iudicio, qui putant Dorycniuum esse eam Ves-
 sicariam, quæ semine est rotundo, albo, macula cordis effigie insignito: cuius historiam inter Solani genera præce-
 denti capite retulimus. Siquidem hæc Dorycnio omnibus ferè notis repugnare deprehenditur. Dorycnij meminit
 Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, ubi de eius uiribus ita scribit. Dorycniuum temperamento papaueri simi-
 le est, & mandragoræ, & ijs qui sic refrigerandi uim habent: excellit aquea frigiditate admodum efficaci. Quam-
 obrem modicum quidem soporem conciliat: largius uerò sumptum interimit. Id δορυχνιον Græci, quod Dorycniuum
 quoque Latini uocant.

Vires ex Ga-
leno.

Nomina.

Μανδραγόρας. MANDRAGORAS.

CAP. LXI.

MANDRAGORAM, aliqui antimelum, alij circæam uocant, quoniam videatur radix ad ama-
 toria conducere. Duo eius genera. niger, quæ scemina existimatur, thridacias appellatus, angustio-
 ribus folijs, ac minoribus quàm lactucæ, uirosis ac graueolentibus, in terra sparsis: mâla gerit sor-
 bis similia, pallida, odorata, in quibus semen ueluti pyrorum: radicibus inhæret bene magnis, binis,
 ternisue, inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis: caulem non fert. Alter
 candidus, qui mas dicitur, nonnullis morion uocatur. huius folia magna, alba, lata, læuia ut betæ:
 mâla quàm alterius duplò maiora, colore in crocum inclinante, iucundè cum grauitate quadam olen-
 tia, quorum pomorum cibo aliquantum opiliones soporantur: radix alterius similis, maior & can-
 didior, orbata & hæc caule. Succus fit è cortice recentis radice tuso, & prælis subiecto: qui inso-
 latus, ubi concreuerit, fictili reconditur. Mâlis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignauior,
 Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias co-
 quant, & defæcatum ius seruant, cyathoque vno utuntur in peruiiglijs, & doloribus, & ante sectio-
 nes,